

ROZMAITOŚCI.

We Wtorek

N^{ro}. 9.

22. Stycznia 1822.

K o n s t a n t y n o p o l .

(Dokończenie.)

Sułtan Selim, który więcéy zajmował się publicznemi poprawami i sławą państwa, iak uciechami i roskoszami osobistemi, przeznaczył dla użytku marynarki zamek swój, zwany kasztel zwierciadlany (*Seraglio Ainali-Cavack*) ulubioną Amurata III. siedzibę. Władca ten znajdował szczególniejsze upodobanie, gdy z niewolnikami swoimi przeglądał się w ogromnych zwierciadłach tego zamku, które po zawartym Passarowickim pokoju, od weneckiego Senatu w darunku odebrał. Już były w nim wielkie budowle prozoczynane, lecz przez zrzucenie z tronu Selima, wszystko wstrzymanem zostało. Sułtan terazniejszy, wziął znowu ten spustoszony pałac w swoją posiadłość, w którym, gdy odnowienie iego, byłoby zbyt kosztownem, nigdy mieszkać nie będzie.

Ku wschodniemu końcowi przedmieścia Hassakeni ukazuje się wojskowa szkoła inżynieryi. Gdy gmach ten następnie okazał się za szczupły, przeznaczył Selim dla wychowañców pałac sultanki, siostry swojego oycy, która od kilku już lat w nim mieszkać przestała. Po złożeniu z tronu Selima, wychowañce z zamku Seraglio, który teraz się wali, ustąpić, i do dawnéy i ciasnéy siedziby wrócić się musieli.

Pyszne koszary dla bombardyerów, wznoszą się nad morzem, naprzeciw

szkoły inżynieryjskiéy; gmach ten przez obszerność i wytworność swoiéy budowy, równie iak piękność wysokich minaretów zdobiących iego meczety, jest największą okrasą téy okolicy portu. W pobliskości korzar znajdują się piece do wyrzucania bomb z moździerzy i warsztaty do robienia podstaw pod one.

Galata, (przedmieście Tofana położone od południa) naprzeciw Seraglio, ma obszerne koszary artyleryi i wielkie składy różnych potrzeb dla ciężkiéy broni.

Wspaniałe baty budować kazał Sułtan Selim dla woyska na sposób europejski urządzonego (*Nizam-Gedittes*) w Skutari, Levencie, Czylika i w pobliskosci Pera. Pierwsze dwa zburzyli lanczarowie po śmierci Mustafy Bairaktara. Koszary pod Pera zostały ocalone, ponieważ w czasie powstania Janczarów nikt ieszcze w nich nie mieszkał.

Pałace Posłów europejskich, poczytanoby w Europie za domy prywatne. Pałac Posła francuskiego położony na przykréy spadzistości wzgorza przytykaiącego do przedmieścia Pera, ma piękny widok i ogród dosyć obszerny. Baron Breres stawiał go za Henryka IV. a pod zarządem Barona Totta w czasie poselstwa Hrabiego St. Priest został odnowiony. Struktura domów Posła angielskiego, rossyyskiego i szwedzkiego, nie odznacza się ani kształtnością, ani dobrym smakiem.

Dom Posła rossyyskiego jest mały i nawet dla siedziby Posła niestosowny. Pałac angielskiego wybudow-

wano niedawno w czworogran na południowym końcu Pery. Od bramy wiezdnéj ukazują się frontony ukośnie, wewnętrzne urządzenie nie tyle jest wygodne, ileby z obszerności gmachu wnosić należało. Wywdzięczając się W. Porta Anglii, za daną pomoc do oswobodzenia Egiptu, darowała grunt na tę budowę.

Kanał konstantynopolitański czyli Bosforus jest bystrym przesmykiem czarnego morza, łączącym je z morzem marmoryjskiem, który z tamtąd, przez kanał Dardanelów czyli Helespontu, wpada do Archipelagu. Kanał konstantynopolitański dzielący Azyą od Europy, płynie między dwa przeciwległe rzędy pagórków. Głębokość jego sięga 15 do 20 sążni. Pola są zewsząd bezpieczne. Odnoga morska Bujukdere, gdzie kanał rozlewający się, aż na dolinę tegoż nazwiska staje się szerszym, jest dogodnym miejscem do zarzucania kotwicy dla okrętów wypływających na morze czarne lub ztamtąd przybywających.

Niedaleko uyscia kanału Bosforańskiego do czarnego morza, są dwa zamki ku jego obronie, należące do przedmieścia Fanar, lecz że są bardzo od siebie oddalone, nie mogą przeznaczeniu swojemu godnie odpowiadać. Za to dwa nowe zamki Poyras i Caribe, które Baron Tott w najwyższym miejscu kanału zbudował, mogłyby się bronić dla bliskości położenia swojego, równie, iak i dla mocno warownych bateryy. Zamki Roumili Cavac, i Anadoli Cavac, odnowione i wydoskonalone przez PP. Monier i Toutanie, mają bateryy bez pokrycia; dotykają się powierzchni wody. Ponieważ leżą u podnóża pagórków, których stoczystość ogromny wał przerywa; w przypadku więc nieprzyjacielskiego napadu, kule dział na pokładzie okrętów będących, przenosiłyby bateryy i odbicianiem się od pagórków szkodliwy wałowi.

Na brzegu gościńca w Bujukdere,

wystawione są bateryy z kilku dział, by flocie nieprzyjacielskiej nie dopuszczaly zarzucać kotwicy w zatoce, chociażby już i pomimo ognia sypanego z warowni, wyższy kanał minęła.

Zamki Romillyhissar, i Anadolyhissar, które w wieku XV na 2 mile morskie od południowej strony Konstantynopola, przed samém zdobyciem tej stolicy wybudowano, znajdują się prawie w pierwiastkowym stanie swojej budowy. Mogły być straszne podówczas dla okrętów, które płynęły wzwyż kanału, atoli teraz małoby działały na wielkie okręty liniowe, ponieważ bateryy są za małe, a strzelnice dla dział wielkiego wagomiaru za szczupłe.

Konstantynopol położony w samym środkowym punkcie morza czarnego, marmoryjskiego, Archipelagu i morza śródziemnego, może najłatwiej utrzymywać na nich związek handlowy i polityczny.

Oprócz tak ważnego położenia swojego na morzu, może nadto bydz nyznakomitszą twierdzą na stałym lądzie; założony bowiem na przyładku w kształcie troykąta, którego dwa boki obléwa głęboka woda, z iednej tylko strony, w razie napadu ma przystęp od lądu. Ta zaś obrony potrzebująca strona, tworzy prostą linią i obfituje we wszystkie korzyści miejsca bastami i wielkiemi pożyżycami warownego.

B.

Do ***

Nie wiem Janie, dla czego los nie chce mi służyć,
I lubo pragnę życia przyjemności użyć,
Zawsze mię omylaią, nadzieie zwodnicze!
Wiek mój młodzieńczy ciągle zatruty gorycze;
Teraz gdy mi już brodę włos ocienił męzki,
Nowe znowu ponoszę, zgryzoty i kłeski!
Lecz gdy cierpienie z własnej nie pochodzi winy,
W nadziei polepszenia miiają godziny! —
Gdybym wziął po rodzicach, albo iakim krewnym,
Wioskę iską intratną z kapitałem pewnym,
Dary, któreby nieba dały mi łaskawe,
Użyłbym na rolnictwa i ziemi poprawę

A ochraniając chłopków od źdźzierstw i ucisku,
Prześlalbym na godzimym, chociaż szczupłym zysku,
Dzień w pracybym przepędzał, a chwile spoczynku
Naukóm i malarstwu niósłbym w upominku,
Lub chcąc się przypodobać powabnéj kobiecie
Gratbym iéy w wieczór dumki na Kochowskich flecie.

Lecz usiłowań wszystkich widząc skutek próżny
Wmówię w siebie, że jestem na świecie podrożny,
Obowiąże na wszystko chcę odtąd spoglądać,
Używać co mi wolno, cudzego nie żądać,
Drugim tego nie czynić, co nie życzę sobie,
Wróście milczec i czekać końca nieszczęście wgrobie.

C.

Sławniejsze biblioteki, zbiory historyi naturalnéj, kunsztów i sztuk wyzwolonych, znajdujące się w Państwie rossyjskiém.

I. Księgozbiory w Petersburgu.

1. Cesarski Księgozbiór w Eremitasz, zajmuje kilka sal i składa się przeszło z 300000 Tomów, między którymi zbiory d'Alamberta, Woltera, Diderota i Biszynga znaczną zajmują liczbę. — Księgozbiór ten bogaty jest w rzadkie i kosztowne pisma, ma dwóch Bibliotekarzy i ciągle nowými wzbogaca się dziełami.. szkoda tylko, że nie dla wszystkich miłośników literatury, że nie do publicznego otwarty użytku. —

2. Księgozbiór Załuskich, teraz cesarski, w pysznym gmachu nad Newą. — Dawniéj własność Rzeczypospolitéj polskiéj — w r. 1795 z Warszawy uwieziony. Bogaty w dobre dzieła różnych gałęzi umiejętności, we wszystkich tak europejskich iak i oryentalnych językach. — Obéjmuje 300000 Tom., wiele rękopismów, i lik dawnych dzieł, wiele szacownych. Na każdym piątrze zajmuje dwie wielkie sale i jednę rotundę. Z wszelką usilnością staraia się defekta uzupełnić, i corocznie nowými wzbogacaia go dziełami. — Lecz dwakroć sza-

cowniejszy, że do publicznego otwarty użytku.

3. Księgozbiór W. X. Konstantego, 30000 Tom. wynoszący. Bogaty szczególniéj w dzieła historyczne, dyplomatyczne i wojskowe. —

4. Księgozbiór Akademii umiejętności, po bibliotekach cesarskich najliczniejszy, przeszło 60000 Tom. wynoszący. Znajduje się tu do 3000 Tom. rękopismów w językach chinskim, tuguzyjskim i innych azyjatyckich; tudzież piękny zbiór oryginalnych malowideł motylów, roślin i rozmaitych przedmiotów historyi naturalnéj, przez P. Marjan i Doktora Fothergill. — Dzieła w języku rossyjskim, może 3200 Tom. wynoszące, oddzielnie są ustawione. —

5. Księgozbiór klasztoru S. Alexandra Newskiego, bardzo liczny, szczególniéj bogaty w rękopisma słowiańskie, akta soborów, dzieła filozofa Wolfa — i t. p.

6. Księgozbiór cesarskiego Korpusu kadetów, liczy już 12000 Tom., ciągle się pomnaża. —

7. Księgozbiór wolnego ekonomicznego towarzystwa, nietyle liczbą, iak raczéj dobozem celuiący, szczególniéj zaś w téj gałęzi umiejętności.

8. Księgozbiór Kolegium medycznego. —

9. Księgozbiór nowego Uniwersytetu, już do 11000 Tomów wynoszący. —

10. Więcéj 20 wielkich prywatnych Księgozbiorów, co niejedno ważne i wielce szacowne posiadaią dzieło. — Między temi na szczególną zasługaią wzmiankę, Księgozbiory Hr. Czerniczew, Suwarow, Czermetiew, Stroganow, Baturyn i Jussupow, zmarléj X. Daszkow, radcy tajnego Beczkoy i Xiążenia Kurakin. — Jenerał porucznik Klinger posiada naydoborniejsze dzieła w językach niemieckim, angielskim, francuskim i wło-

skim, szczególniéy w przedmiotach historyi, filozofyi i piękney literatury. — Lecz nayważniejszym iest cesarski zbiór manuskryptów, niegdy Dubrowskiego, gdzie znayduią się ważnéy treści własnoręczne listy i pisma sławnych monarchów, ministrów i uczonych wszystkich europejskich narodów.

W Moskwie.

11. Księgozbiór Uniwersytecki i synodialny z góry Atos, bogaty szczególniéy w rękopisma greckie; — wszakże ostatni przez pożar wiele ucierpiał... —

12. Księgozbiór Demidowa.
13. Księgozbiory w Astrachanie i Kazan — z których piérwszy wiele tatarskich i perskich posiada rękopismów. —

14. Księgozbiór Uniwersytetu dorpackiego liczący teraz do 3000 Tom. — rachuiąc w to piękny darowany sobie zbiór W. X. Konstantego, 6000 książek wynoszący. —

15. Księgozbiory Uniwersytetów w Abo, w Wilnie i w Charkowie. —

(Dokończenie nastąpi.)

Kronika teatru.

Dnia 11. Barbara, tragedia Aloizego Feilińskiego.

Podczas dzisiejszégó reprenentacyi zaiętych było na piérwszém piétrze 2, parterowa żadna, na drugiem piétrze 5; mieśc zamkniętych 7. — Parter, iak podczas ostatniego wystawienia Dzwónka, przez połowę pusty, na galeryi tu i owdzie tylko widzowie porozstrzelani byli. —

Sulcer powiada, że na mowę wielki ma wpływ zebrana słuchaczów liczba, na aktora zgromadzeni widzowie. — O prawdziwé twierdzenia tege powątpiewać się nie godzi. — Nie może mnie to zaiść, iesli do gołych ścian muszë przelnawiać — próznemi będą wszystkie aktora usiłowania, iesli pustki w teatrze; szczegolniey zaś dotycze się to, teatrów staraniem prywatném utrzymywanych, gdzie od liczby uczęszczających widzów zawisł los Dyrektora i aktorów.

Po smutném doświadczeniu, iakie u nas Dyrekcya teatru narodowego podczas wtórej wystawy Dzwónka zrobiła, mniemano, że opery publiczności do smaku nie przypadają — i dla tego Barbarę wystawiono.

Zaiste wielce ciekawą byłoby rzeczą dowiedzić się, ileteż Dyrektor na opędzenie kosztów dzisiejszégó wystawy z własnych dołożył piénieędzy?!. Lecz rzetelnie mówiąc, któż tego przyczyną? — bezsprzecznie, sam tylko P. Kamiński — bo co nam po piękney i wzniosléy muzyce, co po klasycznych tragediach!!.. Eu! jam satis. ...k. ...z.

Rzeczy rozmaite.

Były Radea departamentowy w Poznaniu, Hęszczyki dzierzawca zastawnych dóbr Hrabiego Szoldrskiego w Polsce, mianowicie: dobr Ilży, Noweywsi, Raltforwerku, Wielkich Liszek i Wielkiego Tollendorfu, odróżnia się prowadzeniem gospodar-

stwa w tych dobrach, przestrzeganiem ustaw policyynnych i wspieraniem dobra mieszkanców. Wieloroko ukształcony, niemordowany w swoich pracach i gorliwy o dobro bliźniego, ziednał sobie powszechny szacunek. Szkołkę w Ilży przywiódł do naylepszego porządku, utrzymiue lekarza miejscowego, chorych każe leczyć swoim kosztem i dostarczać wszystkiego, na czémby onym zbywać mogło. Pomimo, że mieszkający owych wsi są powiększą częścią właścicielami, wspiera ich materyałami budowlanemi i gotowemi piéniażmi do budowania kominów przepisanych piccowa piekarskich, albo też utrzymywanie narzędzi do gaszenia ognia i strożów nocnych. Pilnuie regularnéy opłaty podatkom, uciśnionych zapomaga dodatkami lub zaliczeniem gotowizny i w każdym względzie daie przykład wzorowego obywatela.

W Rzymie zadziwia nowe dzieło Kanowy, iest to grupa Matki Boskiej, konającego Chrystusa i Maryi Magdaleny.

Towarzystwo jeograficzne w Paryżu obrało Prezesem swoim Margrabiiego Laplace, Wiceprezesami: P. Chateaubrianda i Wiceadmirala Rosyly Merros, a sekretarzem jencralnym Hrabiego Amadeusa Partoret.

Nowa gełda w Paryżu iest bliska ukończenia, zdaie się, że szerokie icy wshody i wielka brama, wyrachowane są na nadzwyczajny napływ ludzi wszystkich klas i stanów, którzy tylko szczęście swoje budują na przemiennym spadaniu i podnoszeniu się obiegowych piénieędzy. Wicehrabiowie i komisanci kupieccy, xięża i pułkownicy, uczeni i notaryusze, Margrabiowie i pokoiowki, wszystko to frymarczy publicznie piéniazmi. Niech kto wierzczorem zwiędzi teatr, lub koło świetnego towarzystwa, spośród aryi i dwuspiewu, kontradansu i walca nie ustyszy nic wycięcy, iak o kursie papierów rządowych. B.